

УДК 378.147:373.3

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.67-1.34>

Н. І. Гречаник

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки і психології початкової освіти,
докторант
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка

НОРМАТИВНО-РЕГУЛЯТИВНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена аналізу законодавчих документів України у сфері освіти щодо культурологічного й компетентнісного складників підготовки майбутніх учителів початкової школи. У площині формування культурологічної компетентності майбутніх фахівців звернено увагу на національно-патріотичний і культурний компоненти освітніх процесів, які наскрізно прописані у відповідних нормативно-регуляторних документах. У статті зацентрована увага на тому, що зміст вищої освіти – це не тільки сукупність професійних компетентностей, а й система культурних, світоглядних, національно-громадських якостей, що повинні бути сформовані в навчально-виховному процесі з урахуванням сьогодення й перспектив розвитку суспільства.

Компетентнісний підхід і культурологічний складник виокремлено зі змісту таких документів: Концепції розвитку педагогічної освіти, Концепції НУШ, Стандарту загальної початкової освіти, Професійного стандарту «Вчителя початкової школи», НРК України та інших законодавчих документів. Визначено низку факторів (проявів культурної кризи в системі освіти), які можуть бути усунені шляхом використання засобів культурологічного й компетентнісного підходів: зниження соціального статусу педагогічної професії; відсутність системи професійного добору майбутніх здобувачів педагогічного фаху; консервативно-шаблонні зміст, структура й методики навчання в системі вищої педагогічної освіти; відсутність галузевих стандартів із підготовки здобувачів вищої освіти відповідно до спеціальності; недостатня узгодженість процесів реформування між ланками системи освіти; відсутність належного фінансування ЗВО згідно з вимогами Концепції НУШ; недосконалість чинних ліцензійних вимог до процесів започаткування й упровадження освітньої діяльності закладами вищої освіти в площині кадрового забезпечення та диспропорційності наукових і практичних показників професорсько-викладацької активності; відсутність досвіду співпраці між закладами педагогічної освіти й роботодавцями з метою коригування змісту освітніх програм і їх практичного складника підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Ключові слова: культурологічний підхід, компетентнісний підхід, культурологічна компетентність майбутніх учителів початкової школи, професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи.

Постановка проблеми. Стратегічні вимоги до підготовки сучасних учительських кадрів закладено в низці державних документів, зокрема в Конституції України, законах України: «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», Національній рамці кваліфікацій, Концепції розвитку педагогічної освіти тощо. Необхідність упровадження культурологічного й компетентнісного підходів у професійну підготовку майбутніх учителів початкової школи актуалізовані пріоритетними напрямками реформування вищої освіти, які задекларовані в нормативних документах, а саме: Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років, Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Концепції НУШ, Державному стан-

дарті початкової освіти, Професійному стандарті вчителя початкової школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні питання реалізації культурологічного підходу в системі освіти обґрунтовано в дослідженнях Є. Бондаревської, І. Зязюна, О. Рудницької, В. Слатьоніна, Г. Тарасенко; педагогічні умови культурологічної підготовки студентів досліджено в роботах Н. Крилова, В. Маслова, С. Прийма, О. Шевнюк та інших. У зв'язку з професійною підготовкою вчителя початкової школи вивчено його методичну, естетичну, організаційну культуру (І. Артем'єва, С. Литвиненко, Л. Гарбузенко, В. Борщенко), культуру розумової праці (І. Ігнатова), комунікативну (О. Савченко, В. Садова), інформаційну культуру (Р. Гуревич, А. Коломієць, С. Прийма, Н. Островерхова), емоційну культуру (Т. Стас, П. Анісімов, О. Кулеба, І. Могилей, О. Самарокова, Т. Яценко та інші) тощо.

Мета статті – проаналізувати зміст чинних документів освітньої галузі на предмет культурологічно-компетентнісного складника в професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. Узагальнити й систематизувати задекларовані позиції щодо означеної проблеми з метою практичного втілення в процеси реформування вищої школи.

Виклад основного матеріалу. У Законі України «Про освіту» зазначено, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості й найвищої цінності суспільства, її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу. Освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, загальної взаємоповаги між націями й народами. Тому головне завдання закладу освіти полягає у формуванні особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, збереження та примноження культурних, цінностей і досягнень суспільства [1]. Про необхідність модернізації освітнього процесу стверджується в Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років шляхом побудови навчально-виховного процесу з дотриманням принципів: гуманізація освіти; гуманітаризація освіти; національна спрямованість освіти; нероздільність навчання й виховання [5].

Механізми реалізації національної ідеї на засадах культуровідповідності освіти закладені також у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, яка спрямована на загальнокультурне виховання особистості. Цей стратегічний шлях реформування освіти повинен розгортатися в таких площинах: формування особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу; збереження та продовження української культурно-історичної традиції; формування особистісної культури міжетнічних і міжособистісних відносин; формування здоров'я нації через освіту, пріоритетне завданням якої є навчання людини відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих; здійснення мовної освіти в системі неперервності, що забезпечує обов'язкове опанування громадянами України державної мови. Окремим стратегічно важливим компонентом виокремлена освіта високої мовної культури та мовної компетентності громадян, повага до державної мови й мов національних меншин України, толерантне ставлення до носіїв різних мов і культур [5].

Також завдання національно-стратегічного характеру окреслені в змісті основних освітянських

законів України «Про освіту», «Про вищу освіту» й Концепції розвитку педагогічної освіти: оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентнісного підходу й особистісної орієнтації, урахування світового досвіду та принципів сталого розвитку; побудова ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей, забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку дитини, формування соціально зрілої творчої особистості, громадянина України і світу, підготовка молоді до свідомого вибору сфери життєдіяльності; посилення мовної, інформаційної, екологічної, економічної, правової підготовки учнів і студентів; розроблення стандартів вищої освіти, зорієнтованих на компетентнісний підхід, узгоджених із новою структурою освітньо-кваліфікаційних (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти та з Національною рамкою кваліфікацій [1; 2; 4].

Необхідно відмітити, що ідеї національно-патріотичного виховання особистості, формування громадянськості на засадах культуровідповідності й культурологічної спрямованості прописані в багатьох документах. Ми маємо на увазі концепції, які розроблені протягом останніх десятиліть: Концепцію національної системи виховання (1996 р.); Концепцію національно-патріотичного виховання (2009 р.); Концепцію Загальнодержавної цільової програми патріотичного виховання громадян на 2013–2017 рр.; Концепцію громадянської освіти та виховання в Україні (2012 р.); Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді від (2015 р.). Проте жодна з них не «була розгорнута і не втілювалася в конкретні кроки з реалізації через зміну векторів розвитку держави і, відповідно, освітньої політики, через різні уявлення правлячих еліт на ідеологію і напрями розвитку освіти» [4, с. 3]. Необхідно відмітити, що в змісті вищевказаних документів домінували напрями, які можна вважати ціннісними компонентами культурологічної компетентності особистості: полікультурний, загальнокультурний, загальнолюдський (морально-етичний), національно-культурний, національно-патріотичний.

Зупинимось на принципах національного, патріотичного виховання, які чітко прописані в Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді від (2015 р.). Виокремлені загальнопедагогічні принципи патріотичного виховання, такі як дитиноцентризм, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізм, урахування вікових та індивідуальних особливостей. Водночас указано, що патріотичне виховання базується на специфічних принципах. У площині дослідження виділимо *принцип національної спрямованості* (що передбачає формування національної само-свідомості, поваги до культури всіх народів; здат-

ності зберігати свою національну ідентичність тощо); *принцип самоактивності й саморегуляції* (виробляє громадянську позицію особистості, яка проявляється в її реалізації); *принцип полікультурності* (формування в особистості емоційної відкритості, толерантного ставлення до цінностей інших культур, мистецтв, вірувань, здатності сприймати українську культуру як невід'ємний складник загальнолюдської культури); *принцип соціальної відповідності* (обумовлює потребу узгодження змісту й методів національного виховання з реальною соціальною ситуацією); *принцип історичної й соціальної пам'яті* (спрямований на збереження духовно-моральної й культурно-історичної спадщини українців і відтворює її в життєдіяльності); *принцип міжпоколінної наступності* (який зберігає для нащадків зразки української культури, етнокультури народів, що живуть в Україні) [4].

Усі вищезазначені позиції національно-патріотичного й культурного виховання особистості продовжені як стратегічна ідея Концепції НУШ. Це відображено в ціннісно-ієрархічній сутності навчально-виховного процесу, зорієнтованого на загальнолюдські (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціальні й культурологічні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови й культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довілля, повага до закону, солідарність, відповідальність) якості дітей молодшого шкільного віку [3].

На розв'язання вищезазначених освітніх завдань у 2017 р. в Україні стартував експеримент, мета якого – локально перевірити дієвість проекту Концепції «Нова українська школа». Після експериментального впровадження ця реформа успішно увійшла в активну фазу всеукраїнського масштабу. Паралельно вступила в дію Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87, яка затверджує Стандарт загальної початкової освіти. Цей документ є дороговказом у реалізації ключової реформи Міністерства освіти і науки України в сучасному освітньому просторі.

Очевидно, що головним агентом змін і суб'єктом упровадження Концепції НУШ є вчитель початкової школи, який отримав належну професійну підготовку в закладі вищої освіти. З метою підвищення ефективності реалізації вказаної реформи потрібно піддати синхронному детальному аналізу основні елементи в паралельних площинах: теоретичне переосмислення пріоритетних компонентів Стандарту початкової освіти у взаємозв'язку з відповідними позиціями Концепції НУШ та оновлення змісту підготовки майбутніх фахівців у діяльній-практичній площині вищої педагогічної освіти.

Державний стандарт початкової освіти, який ґрунтується на засадах дитиноцентризму й компетентнісного підходу, чітко окреслює результат, який

має інтегративний характер, а саме формування системи ключових компетентностей у молодших школярів: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною й іноземною мовами; математична компетентність; компетентність у галузі природничих наук і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські й соціальні компетентності; культурна компетентність; підприємливість і фінансова грамотність. Згідно зі змістом документа загальна мета початкової освіти реалізовується через окремі її сегменти, а саме: через підпорядкованість результатів навчання відповідним компетентностям у межах певної освітньої галузі (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформативної, соціальної, здоров'язбережувальної, громадянської, історичної, мистецької й фізкультурної) [3].

Необхідно відмітити, що культурологічний вимір навчання й виховання молодшого школяра є наскрізним у всіх вищевказаних освітніх галузях, але більшою мірою сконцентрований у змісті культурної компетентності, яка передбачає залучення особистості до різних видів мистецької творчості (образотворчого, музичного та інших видів мистецтв) шляхом розкриття й розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості. А компетентнісний потенціал кожної навчальної дисципліни забезпечує формування в молодших школярів вищевказаних ключових компетентностей. Поряд із цим у структурі окремо взятої освітньої галузі визначено локальну мету та результати навчання здобувачів освіти. Узагальненим компонентом цілісної системи всієї концепції є впорядковані обов'язкові результати навчання здобувачів освіти, які представлені базисом у їх подальшому навчанні на наступних рівнях загальної середньої освіти [3].

Звідси культурологічний і компетентнісний підходи в чинному документі схарактеризовано як спрямованість освітнього процесу на досягнення ієрархічно підпорядкованих результатів навчання, які диференційовані за галузями, циклами підготовки й водночас об'єднуються в динамічну систему задекларованих у документі ключових компетентностей. Отже, Державний стандарт початкової загальної освіти фактично завершив перехід на компетентнісний, особистісно зорієнтовану основу початкового навчання.

Можемо відмітити, що вищевказані документи відкривають нові можливості перед ЗВО для розгортання інноваційних процесів, пов'язаних передовсім з упровадженням компетентнісного підходу, що виступає нині як визначальний концептуальний вектор реформування й оновлення професійної освіти в усіх педагогічних галузях. Чинне законодавство не тільки врегульовує освіт-

Таблиця 1

Зв'язок функцій

Алфавітний показник трудової функції	Назва трудової функції	Освітній ступінь	Рівень НРК
Трудова функція А	Планування й здійснення освітнього процесу	Молодший бакалавр	6-й рівень
Трудова функція Б	Забезпечення й підтримка навчання, виховання та розвитку учнів в освітньому середовищі й родині	Молодший бакалавр	6-й рівень
Трудова функція В	Створення освітнього середовища	Молодший бакалавр	6-й рівень
Трудова функція Г	Рефлексія та професійний саморозвиток	Бакалавр	7-й рівень
Трудова функція Д	Проведення педагогічних досліджень	Бакалавр	7-й рівень
Трудова функція Є	Надання методичної допомоги колегам з питань навчання, розвитку, виховання й соціалізації молодших школярів	Бакалавр	7-й рівень
Трудова функція Ж	Узагальнення власного педагогічного досвіду та його презентація педагогічній спільноті	Бакалавр	7-й рівень
Трудова функція З	Оцінювання результатів роботи колег – учителів початкової школи	Магістр	8-й рівень

Таблиця 2

Опис професійних компетентностей учителя початкової школи

Назва трудової функції	Зміст трудової функції (дії і операції)
Планування і здійснення освітнього процесу	Вивчення та використання професійної літератури під час планування освітнього процесу; дотримання вимог нормативно-правових документів, що регламентують організацію освітнього процесу в початковій школі; планування видів роботи вчителя: календарно-тематичне планування динаміки розгортання змісту освітніх галузей, план виховної роботи, планування професійного саморозвитку вчителя; організація взаємодії з профільними фахівцями щодо планування освітнього процесу; здійснення педагогічної діагностики учня; розроблення планів-конспектів уроків та інших форм організації освітнього процесу; здійснення освітнього процесу
Забезпечення й підтримка навчання, виховання та розвитку учнів в освітньому середовищі й родині	Здійснення цілепокладання, корегування освітнього процесу на основі зіставлення проміжних результатів із запланованими; добір доцільних методів, засобів і форм навчання, відповідно до особливостей учнів класу; використання в освітньому процесі теоретичних засад освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти; використання в навчальному процесі методик навчання освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти; здійснення формульованого та підсумкового оцінювання навчальних досягнень учнів; відстеження динаміки поступу особистості дитини в освітньому процесі та здійснення підтримки її розвитку; надання батькам (особам, що їх замінюють) порад і рекомендацій щодо підтримки навчальної діяльності учня за межами навчального закладу; організація співпраці з батьками в різних формах взаємодії; координація взаємодії заінтересованих осіб для гармонійного розвитку учнів
Створення освітнього середовища	Створення безпечних, психологічно комфортних і толерантних умов освітнього процесу; створення здоров'язбережувального освітнього середовища, зорієнтованого на особистісний, творчий і духовний розвиток учнів; змістове наповнення освітнього середовища відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти; збереження, дотримання та розвиток встановлених у закладі освіти правил, цінностей і традицій; урахування під час створення освітнього середовища індивідуальних потреб учнів
Рефлексія та професійний саморозвиток	Усвідомлення своєї ролі як педагога початкової освіти, системи цінностей, мети й завдань професійної діяльності вчителя; аналіз власної професійної діяльності щодо реалізації поставлених цілей та завдань; визначення сильних і слабких сторін власної педагогічної діяльності; самооцінювання результатів педагогічних впливів із забезпечення якості діяльності з навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; усвідомлення потреби в саморозвитку з метою набуття додаткових професійних компетентностей; планування заходів щодо досягнення власних цілей щодо професійного розвитку; участь у роботі творчих груп, методичних об'єднань учителів початкових класів; використання/поширення інновацій у педагогічній науці та практиці, перспективного педагогічного досвіду; відстеження власного фізичного, психічного (інтелектуального та емоційного) духовного (морального) та соціального здоров'я, намагання досягнення їх рівноваги шляхом оптимізації витрат робочого часу й енергії
Проведення педагогічних досліджень	Визначення методичної теми самоосвіти, обґрунтування її актуальності, мети, завдань та інших ознак дослідження; вивчення літератури з методичної теми самоосвіти, з метою визначення шляхів підвищення ефективності її розв'язання; формулювання основних ідей дослідження; розроблення систем начальних завдань/систем уроків тощо, з метою реалізації основних ідей дослідження; апробація на практиці розроблених систем начальних завдань/систем уроків тощо, з метою реалізації основних ідей дослідження; оцінювання ефективності розроблених систем начальних завдань/систем уроків тощо, з метою реалізації основних ідей дослідження підведення підсумків, висновків
Надання методичної допомоги колегам із питань навчання, розвитку, виховання й соціалізації молодших учнів	Наставництво та керівництво стажуванням, педагогічною практикою студентів педагогічних ЗВО; керування роботою творчих груп, методичних об'єднань, Школи молодого вчителя тощо; проведення майстер-класів, тренінгів тощо; модераторство під час проведення семінарів, конференцій тощо

Узагальнення власного педагогічного досвіду та його презентація педагогічній спільноті	Узагальнення власного педагогічного досвіду і представлення його у формі розробок навчальних матеріалів для учнів, системи уроків, методичних рекомендацій щодо практики використання певних методичних прийомів, організації видів навчальної діяльності тощо; поширення власного педагогічного досвіду шляхом участі в методичних заходах різних рівнів (шкільного, районного, міського, обласного, всеукраїнського); представлення власного педагогічного досвіду в засобах масової інформації (педагогічній пресі, освітніх платформах тощо); коригування наявного доробку з урахуванням пропозицій і зауважень колег; з урахуванням здобутків педагогічної науки і практики
Оцінювання результатів роботи колег – учителів початкової школи	Аналіз професійної діяльності й результатів роботи колег – учителів початкової школи; оцінювання результатів роботи колег – учителів початкової школи; експертиза навчальних матеріалів, методичних розробок тощо; участь у роботі експертних груп, атестаційної комісії

ній менеджмент на всіх рівнях, а й наскрізним змістом задекларованих концептуальних підходів підготовки здобувачів освіти зобов'язує навчальні заклади відповідати цим вимогам.

Згідно із Законом України «Про вищу освіту», майбутній педагог виступає як здобувач вищої освіти, тобто особа, яка навчається в закладі вищої освіти на певному рівні з метою здобуття відповідної професійної кваліфікації [1]. Цей документ містить тлумачення понять «кваліфікація» й «компетентність», якими повинні послуговуватися науковці в процесі дослідницької діяльності. Поняття «кваліфікація» трактується як офіційний результат оцінювання й визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується документом про вищу освіту, а «компетентність» – це динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [1].

Поряд із цим у Концепції розвитку педагогічної освіти вказано, що професійна кваліфікація педагогічного працівника – це визнана в установленому порядку й засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дають змогу виконувати функції педагогічного працівника у формальній і неформальній освіті або здійснювати професійну педагогічну діяльність поза межами закладу освіти.

У Професійному стандарті на професію «вчитель початкової школи» представлена й прописана розгалужена система з підсистемними зв'язками необхідних і додаткових компетентностей за рівнями підготовки майбутніх учителів згідно з 8 рівнями НРК і відповідними Трудовими функціями (А, Б, В, Г, Д, Є, Ж, З).

Згідно з документом, вищевказані функції перебувають у певному взаємозв'язку [7] (таблиця 1).

Така структуризація демонструє взаємозв'язок системи знань, умінь, навичок, компетентно-

стей, набутих майбутніми фахівцями у ЗВО, як результатів професійної підготовки за ступенями з поступовим підвищенням рівня складності. Представимо опис професійних компетентностей учителя початкової школи у вищезазваному документі [7] (таблиця 2).

Проведений аналіз основних чинних нормативно-правових документів у сфері освіти дав змогу стверджувати, що пріоритет державної гуманітарної політики щодо культурологічного виховання майбутніх фахівців має бути в площинах громадянського, патріотичного, морального виховання, формування здорового способу життя, соціальної активності, відповідальності й толерантності.

Але поряд із цим, на нашу думку, нині у вищій освіті окреслилася проблема, сутність якої полягає в невідповідності стану вищої педагогічної освіти запитам українського суспільства, які задекларовані на законодавчому рівні. Негативним проявом такої ситуації є недостатній рівень готовності фахівців до впровадження вітчизняних освітніх реформ і здатність мобільно реагувати на виклики часу глобального характеру.

Ця багатоаспектна проблема є результатом впливу багатьох факторів на представників педагогічної професії загалом і, зокрема, на практикуючих і майбутніх учителів початкової школи. Ось деякі з них: зниження соціального статусу професії; відсутність системи професійного добору майбутніх здобувачів педагогічного фаху; зниження мотивації до обрання фаху; консервативно-шаблонні зміст, структура й методики (технології) навчання, які суттєво гальмують реалізацію культурологічно-компетентнісних засад та оволодіння майбутніми фахівцями сучасним педагогічним інструментарієм; відсутність галузевих стандартів із підготовки здобувачів вищої освіти відповідно до спеціальності; недостатня узгодженість процесів реформування системи освіти, а саме між реалізацією Концепції НУШ на рівні загальної початкової освіти й багатоаспектними потребами вищої школи; недосконала (а часто відсутня) відповідна матеріально-технічна база професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, що в площині впровадження реформи є актуальним (фінансова неспроможність ЗВО в процесах про-

ектування й устаткування спеціалізованих аудиторій-лабораторій НУШ за відповідними вимогами); недосконалість чинних вимог до процесів ліцензування спеціальностей та акредитації освітніх програм у частині кадрового забезпечення й диспропорційності наукових і практичних показників професорсько-викладацької активності; невідповідність сучасним матеріально-технічним стандартам умов праці науково-педагогічних працівників ЗВО; відсутність досвіду співпраці між закладами педагогічної освіти й роботодавцями в розрізі коригування змісту освітніх програм і їх практичного складника підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Ігнорування необхідності розв'язання вищевказаних проблем призводить до негативних проявів, а саме: зниження якості освіти, яке означає, що більшість здобувачів вищої педагогічної освіти має низький рівень готовності до опанування та практичного використання новітніх освітніх технологій і методик у професійній діяльності; зниження соціально-фахового престижу педагогічної праці й дефіцит довіри суспільства до представників цієї галузі як носіїв знань, культури й загальнолюдських цінностей; внутрішня й зовнішня міграція значної частини перспективних педагогічних працівників; дефіцит учителів початкової ланки, особливо в локально-регіональному секторі.

Висновки і пропозиції. Отже, є пріоритетним завдання, яке є інтегративним за характером: випереджально модернізувати педагогічну освіту з метою створення бази підготовки майбутніх учителів нової генерації та забезпечення умов для становлення й розвитку сучасних альтернативних моделей професійного та особистісного розвитку педагогів, які є ключовою умовою впровадження державної політики, схарактеризованої в чинному законодавстві сфери освіти.

У цьому аспекті оновлення домінантних елементів освітньої педагогічної системи України в частині професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в структурі навчально-виховної роботи вищих навчальних закладів має бути спрямоване на виховання фахівців нової генерації, здатних орієнтуватися в складному соціокультурному просторі, спрямованих на

постійне самовдосконалення загальнокультурного рівня, на засвоєння традицій національної, європейської і світової культур, на осмислення проблем освіти в широкому соціально-культурному контексті. Такий концептуальний підхід вимагає акцентування в освітньому процесі не лише на змістовних складниках, які спрямовані на фахову, методичну, а й на загальнокультурну підготовку, що означає створення відповідних умов з подальшою готовністю до реалізації культурологічного підходу в професійній діяльності.

Список використаної літератури:

1. Про вищу освіту : Закон України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Про освіту : Закон України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: <http://mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/derj-standart-pochatk-new.pdf>.
4. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді. *Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах* : Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/about>.
5. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років / Стратегічна дорадча група «Освіта»; МОН України. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. *Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року* : Указ Президента України від 25.06.2013 № 344/2013. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>.
7. Національна рамка кваліфікацій. Додаток до Постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>.

Hrechanyk N. Regulatory aspect of formation of cultural competence for future primary school teachers

The article is devoted to the analysis of the content of the current legislation of Ukraine concerning cultural-competence training of future primary school teachers. In the field of cultural training of future specialists attention is paid to the national-patriotic and cultural components of educational processes, which are prescribed in the relevant regulatory documents. The article focuses on the fact that the content of higher education is not only a set of professional competencies, but also a system of cultural, attitudinal, national and social qualities, which should be formed in the process of education taking into account the present and prospects of development of society.

Competency approach and cultural component are separated from the content: Concept of teacher education development, Concept of NUS, standard of general primary education, Professional standard "Primary school teachers", NRC of Ukraine and other legislative documents.

A number of factors (manifestations of the cultural crisis in the education system) that can be eliminated by using the means of cultural and competence approaches: reduction of the social status of the profession; absence of a system of professional selection of future applicants for a pedagogical specialty; conservative and template content, structure and methods of education in the system of higher education; absence of industry standards for training of applicants for higher education in accordance with the specialty; insufficient coordination of the reform processes between the links of the education system; absence of proper financing of the HEI according to the requirements of the NUS Concept; absence of compliance with the current licensing requirements to the processes of starting and introducing educational activities of higher education institutions in relation to the criteria of staffing and imbalance of scientific and practical indicators of teaching and learning activity; absence of experience in cooperation between teacher training institutions and employers in terms of adjusting the content of educational programmes and their practical component in the training of future primary school teachers.

Key words: *cultural approach, competence approach, cultural competence of future primary school teachers, professional training of future primary school teachers.*